

норм відповідними повноваженнями наділяються вищі органи державної влади (парламент, глава держави, уряд), створюються спеціальні органи правової охорони конституції (конституційний суд). Повноваження у сфері забезпечення верховенства конституції в Україні здійснюють і інші органи: Рада національної безпеки і оборони України, центральні та місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, суди, органи прокуратури, інші правоохоронні органи. Проте перелічені органи здійснюють в основному контроль (нагляд) за законністю у відповідних сферах суспільного життя, а не конституційністю. Забезпечення конституційності не є сутнісною характеристикою їх діяльності. Крім цього, поняття правової охорони конституції передбачає насамперед реалізацію відповідних повноважень щодо забезпечення верховенства конституції вищими органами державної влади. При цьому їх компетенція визначена нормами Конституції України. Виходячи з цього, організаційно-правовий механізм правової охорони Конституції України складає спрямована на забезпечення її верховенства організаційна діяльність таких суб'єктів як Верховна Рада України, Президент України і Конституційний Суд України [4, с. 2].

До форм захисту конституції не можна відносити весь охоронний потенціал правової системи, зокрема діяльність судів загальної юрисдикції (окрім випадків коли суди при здійсненні правосуддя здійснюють конституційний контроль), діяльність прокуратури, міліції, інших правоохоронних органів. Намагання обстоювати вживаннях одночасно і «захисту» і «охорони» конституції виглядає не зовсім вдалим. Стосовно всієї правової системи доцільним є розгляд охоронної функції права і того, як ця функція реалізується, а стосовно конституції говорити саме про «захист конституції». В такому випадку ми відходимо від розуміння того, що захистом конституції можуть займатись всі органи публічної влади і громадяни, оскільки їх роль в охоронній підсистемі права в цілому дійсно велика. Водночас захист конституції здійснюється спеціальними засобами, суб'єктами, інститутами та інструментами, які притаманні виключно конституції і не стосується жодних інших правових інститутів [3, с. 217].

Отже, для забезпечення стабільності конституційного ладу України є необхідність в існуванні організаційно-правових гарантій Конституції України. Відповідно до цих гарантій ніхто не зможе порушувати Основний Закон. Також, найважливішим є те, що завдання щодо гарантування верховенства Конституцій, як найвищого закону виконує Конституційний Суд України.

Література

1. Веніславський Ф.В. Правовая охрана Конституции как необходимое условие стабильности конституционного строя Украины / *Сравнительное конституционное обозрение*. 2010. № 2. С. 31-40.
2. Погорілко В.Ф., Федоренко В.Л. Конституційне право України: Підручник / за заг. ред. В.Ф. Погорілка. Київ: Прецедент, 2009. 344 с.
3. Таран Д.П. Захист конституції: основні сучасні підходи / *Форум права*. 2015. № 3. С. 212-218.
4. Цимбалістий Т.О. Правовая охрана конституції і права людини // Теоретичні засади та практика реалізації безпосередньої демократії в Україні: збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції. – Тернопіль: Галицький інститут ім. В. Черновола, Підручники&посібники, 2009. С. 112-115.

Книш Софія В'ячеславівна
студентка юридичного факультету
Науковий керівник – к.ю.н., доцент **Степаненко К. В.**
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ФІЗИЧНІ ОСОБИ ЯК СУБ'ЄКТИ МІЖНАРОДНОГО ПУБЛІЧНОГО ПРАВА

Крім класичних суб'єктів міжнародного публічного права існують і інші, правосуб'єктність яких залишається дискусійним питанням. В останні часи дослідники у галузі міжнародного права все частіше знаходять аргументи на користь включення в цей перелік фізичних осіб. До фізичних осіб належать зокрема: особи без громадянства (апатриди), іноземці, громадяни країни безпосередньо, біженці що знаходяться під юрисдикцією держави а також особи з подвійним громадянством. Фізичні особи наділені повністю всіма елементами правосуб'єктності на рівні національного права, окрім цього можна навести приклади того, що в деяких сферах міжнародних відносин фізичні особи виступають і як суб'єкти міжнародного публічного права.

Серед вагомих аргументів, за якими фізичні особи виступають як суб'єкти міжнародного публічного права, наводять такі: 1) індивіди мають право захищати свої права та основоположні свободи

у Європейському Суді, якщо всі засоби захисту на національному рівні вичерпані [1]; 2) фізичні особи є суб'єктами міжнародної кримінальної відповідальності за міжнародні злочини; 3) здатність фізичної особи володіти правами і виконувати обов'язки. Багато хто з вчених-міжнародників схиляється до думки, що індивід є суб'єктом міжнародного права з обмеженою (спеціальною) правосуб'єктністю. Тобто індивіди є носіями міжнародних прав і обов'язків, що приймають участь в міжнародних правовідносинах, виконують норми міжнародного права і несуть відповідальність за їх порушення, але при цьому, основні суб'єкти міжнародного права держави та міжнародні організації не тільки володіють правами і обов'язками за міжнародним правом, але й на відміну від індивідів створюють його норми і принципи. Індивіди володіють елементами міжнародної правосуб'єктності але на рівні з державами та міжнародними організаціями діяти не можуть. Під питанням стоїть також можливість індивідів виступати позивачами та сторонами у судових справах у Міжнародному Суді ООН, адже у ст. 34 Статуту Міжнародного Суду ООН передбачається що «тільки держави можуть бути сторонами в справах, що розглядаються в суді» [2]. Виходячи з цього правосуб'єктність фізичних осіб окрім їх участі у Європейському суді є неможливим.

Індивіди не можуть самостійно створювати і реалізовувати міжнародні права й обов'язки, не можуть бути учасниками міжнародних міждержавних організацій, а в Міжнародному Суді ООН їхні інтереси можуть захищати лише держави, тобто держава покликана захищати права та свободи фізичних осіб саме участю та вступом у міжнародні організації та захистом у суді. Зокрема, Європейський Суд у справі «Ван Генд і Лоос проти Нідерландів» зазначив: «Співтовариство констатує новий правовий порядок у міжнародному праві, за яким переваги держав щодо їх суверенних прав обмежуються, і суб'єктами визнаються не лише держави, а й громадяни». Суд, зокрема, встановив, що численні договори про Європейський Союз прямо формулюють права та обов'язки як держав, так і фізичних осіб.

Норми міжнародного публічного права створюються безпосередньо державами та міжнародними організаціями, так було завжди і тому визнання фізичних осіб суб'єктами міжнародного права на рівні з основними суб'єктами означало б зміну всіх норм що діють на сьогодні, зміну міжнародних документів, кодифікованих актів а потім і в подальшому виникнення проблем з так званими «прогалинами у праві» у зв'язку з зміною норм міжнародного та національного права. Слід зазначити, що правосуб'єктність фізичних осіб визнана в цілому ряді міжнародних документів: у Загальній декларації прав людини 1948 року (стаття 6); у Міжнародному пакті про громадянські та політичні права 1966 року (стаття 2); у Міжнародній конвенції про захист прав усіх працівників-мігрантів і членів їхніх сімей 1990 року (стаття 8) та ін. Це дає підставу деяким ученим говорити про те, що індивіди стають учасниками міжнародних відносин, урегульованих нормами права, тобто, в певному значенні, суб'єктами міжнародного права з наявністю елементів правосуб'єктності.

Індивідів можна віднести до «дестинаторів права» таких що не володіють усіма елементами міжнародної правосуб'єктності, але можуть брати участь в окремих правовідносинах, урегульованих нормами міжнародного права, така участь не є безпосередньою, а опосередковується яким-небудь іншим суб'єктом міжнародного права. Так, фізична особа бере участь у міжнародних правовідносинах за посередництвом держави. І. Лукашук для визначення індивідів також вживає термін «бенефіціарій міжнародного права», або термін «адресат міжнародно-правової норми» [3, с. 37].

Отже, правосуб'єктність фізичних осіб розкривається більш у спектрі їх як суб'єктів національного права, на міжнародній арені безпосередньо як представник індивідів виступає держава. Сьогодні існує багато ідей та думок з приводу того чи є фізичні особи суб'єктами міжнародного публічного права чи ні. Ми вважаємо, що їх можна вважати такими за певних обставин, але віднести фізичні особи до повноправних суб'єктів міжнародного публічного права неможливо, оскільки основні суб'єкти – це держави та міжнародні організації, і саме вони створюють, тлумачать та застосовують норми міжнародного публічного права, тобто фізична особа не в змозі вчиняти ті дії, які, наприклад, під силу лише суб'єктам міжнародного права. Тільки у випадку зміни законодавства, як міжнародного та і національного, таке буде можливим.

Література

1. Конституція України від 28.06.1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141 (зі змінами внесеними Законом України «Про відновлення дії окремих положень Конституції України» від 21 лютого 2014 р. Офіційний вісник. 2014. № 19. Ст. 583).
2. Статут Організації Об'єднаних Націй. URL: http://www.un.org.ua/images/documents/3718/UN%20Charter_Ukrainian.pdf (дата звернення: 10.12.2018).
3. Лукашук И.И. *Международное право. Общая часть: учеб. для студентов юрид. фак. и вузов*. Москва, 2008. 432 с.